

De oorlogsbelevissen van mijn vader (2)

Bort Zwaan, die we al eerder tegen kwamen als schrijver van artikelen met herinneringen van zijn vader, heeft deze keer gezorgd voor speciale oorlogsherinneringen van zijn vader. Hij heeft het allemaal van horen zeggen.

De verteller, Bort Zwaan, op tweejarige leeftijd in 1944, de tijd waarin de oorlogsbelevissen van zijn vader speelden.

Op een keer was er een afspraak gemaakt met Rikkert Koops van de Burgwal die een transportbedrijf had en vergunning had met enkele auto's te rijden. De tocht zou naar de Beutwe gaan voor een lading appels en peren, die bij een kweker waren gekocht.

Alles ging goed tot ze aan het begin van de avond weer in het dorp aankwamen. Rikkert Koops zei toen: "Jan, je moet maar hier blijven, want er is in Spakenburg razzia, dus je kunt niet naar huis." Vader zei: "Dat kun je wel willen maar ik ga naar huis, als ik niet thuis kom staat Engeltje doodsangsten uit." Ik ga buiten om via de Oostsingel (toen een donker en smal landweggetje) en kan dan via de boerderij van Evert ter Beek, achter langs wel thuis komen. Ik zoek een dikke stok en dat zal wel gaan." Heel naïef natuurlijk, want wat moest je met een dikke stok tegen gewapende Duitsers beginnen! Vader ging op weg, de klompen in de ene hand en de stok in de andere hand en alles ging goed.

In Spakenburg ging het echter niet goed. Moeder zat thuis al ingespannen te luisteren of ze het teken op het raampje in de steeg hoorde, maar niets ervan, tot ze gerucht aan de deur hoorde. Ze dacht, daar is Jan en liep naar de deur om de grendels eraf te halen. Ze dacht er niet bij na dat ze het klopteken op het raampje niet had gehoord.

Moeder wist natuurlijk niet dat er twee Duitse soldaten vlak bij huis bij de haven stonden om eventuele inwoners te kunnen aanhouden. In de kamer waren de luiken gesloten, dus je kon niet naar buiten kijken.

Nu hadden wij daar in de Hoekstraat een ouderwetse boven- en onderdeur, met daarboven een raampje met een levensboom erin. Dat raampje was, net als alle andere ramen waar geen luiken voorzaten verduisterd. Dit raampje is op de een of andere manier niet goed verduisterd geweest en één van die soldaten zou op de deur kloppen om te zeggen dat dit raampje beter moest worden verduisterd. Moeder heeft gerucht gehoord en dacht dat vader er was.

Net op dat moment staat die soldaat voor de deur en schrikt omdat de grendels worden verschoven. Op het moment dat moeder de deur voorzichtig zal openen, staat de soldaat met zijn geweer aan de schouder en is bedacht op wat komen gaat. Moeder schrikt ontzettend en knalt de deur meteen weer dicht. Ze is met mij de kelder ingedoken en heeft twee dagen barstende hoofdpijn gehad van schrik.

Achteraf is gebleken dat die soldaat geen kwaad van plan was, maar alleen wilde vertellen dat het raampje goed verduisterd moest worden. Toen

vader een tijd later toch arriveerde, heeft hij verschillende keren op het raampje moet tikken voordat moeder de deur weer durfde open doen.

Ik heb in een vorige artikel reeds gezegd, dat als vader ergens aardappels etc. ging kopen er, als ze er de kans voor kregen, altijd probeerden paling te vangen. Dit lukte heel vaak en daarom hadden we thuis altijd voldoende te eten en kon er zelfs nog van worden weggegeven.

Het gebeurde in de laatste tijd van de oorlog, omstreeks midden 1944, dat diverse mensen van buiten het dorp, die op hongertocht waren, bij ons aan tafel meeaten en soms wel zes of acht personen. Op een middag zouden wij gestoofde paling eten met aardappels met papstip. De schaal met vette gestoofde paling stond op tafel met de rest en vader gaf het sein om te bidden. Terwijl ze aan het bidden waren, vloog de kamerdeur open en en uitgemergelde, verhongerde vrouw uit Rotterdam, had de geur geroken en wild van de honger stortte zij zich voorover en greep met haar handen in de schaal met paling!

Moeder vloog meteen overeind en trok haar weg, want het mens had zich compleet dood gegeten aan die vette paling, want dat waren natuurlijk geen ondermaatse paling maar paling die aan de maat waren en die echte IJsselmeerpaling van toen kon goed vet zijn!

Die vrouw geheel overstuur en moeder die heel gauw met mensen begaan was eveneens. De consternatie was compleet. Moeder zei tegen de anderen: "Gaan jullie maar eten, ik kom straks wel." Moeder had nog wat zometelkse rijst staan en heeft dat die vrouw heel voorzichtig opgevoerd! Hoe het later met haar is afgelopen weten we natuurlijk niet, maar op dat moment was ze even gered en heeft ze van moeder wat levensmiddelen meegekregen. Moeder vertelde dit verhaal diverse keren en was daar jaren later nog van onder de indruk. Zover ik weet is dit geweest in het najaar van 1944.

Zilvergeld werd in de bezettingsjaren door de mensen vastgehouden en niet uitgegeven. Om in het tekort aan geld tegemoet te komen werden zogenoemde muntbiljetten of zilverbonnen uitgegeven, in uiteenlopende waarden, soms door locale overheden Na de oorlog ging de Nederlandse regering daarmee door (zie het muntbiljet van 1 gulden hieronder). Het gebruik hiervan verviel pas in 1967.

Eind 1944 kregen we een keer huiszoeking van twee Duitsers, waarom dat was weet ik niet. De ene Duitser ging met vader mee naar boven en de andere was in de kamer waar moeder was met mij. Op de zolder keek de Duitser vader aan en zei tegen hem: "Is er beneden iets wat niet gezien mag worden", voor mij hoef je niet bang te zijn, maar die beneden is deugt nergens voor"! Vader zei niet dat de radio verstopt was in een bedstee en de soldaat ging met vader op de kolenkist zitten praten over de oorlog. Hij moest van Hitler en zijn bende niets hebben! Formeel was hij aan het zoeken en sloeg elke keer met de kolf van zijn geweer tegen het hout.

Een levensboom in het raampje boven de deur.